

Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення

Засідання секції «Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення» у рамках щорічної Міжнародної наукової конференції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг» відбулося 5 жовтня 2022 р.

До роботи секції долучилися фахівці з музикознавства, музичного джерелознавства, кіномистецтва, архівної справи, бібліографії, історії та культурології, музейної справи тощо. Загалом – 31 учасник-доповідач, 18 із них приєдналися до засідання, яке відбувалося на цифровій платформі Zoom. Крім того, онлайн-слухачами конференції були 6 співробітників відділу музичних фондів, які через війну в Україні, розв'язану Росією, не змогли бути присутніми очно, викладачі та студенти Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

В оприлюднених доповідях порушувалися питання історії та розвитку музичної культури України і зарубіжжя, збереження музичних фондів бібліотек та їх популяризації у світі, дослідження джерел українського музичного мистецтва, а також мистецької спадщини української діаспори, атрибуції музичних пам'яток, вивчення аудіовізуальних документів, українського пісенного фольклору тощо.

Робота секції розпочалася коротким вступним словом завідувачки відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ, кандидатки мистецтвознавства **Л. В. Івченко**, яка окреслила коло питань, що пропонувалися до обговорення, обґрунтувала їх актуальність, наголосила на необхідності та суспільній значущості цифрової трансформації пам'яток музичної культури, котрі зберігаються у різних бібліотеках та архівах, зокрема й у відділі музичних фондів ІК НБУВ, подякувала Збройним силам України за можливість проводити зібрання та побажала учасникам плідної і цікавої роботи.

Доцентка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв України, докторка мистецтвознавства, доцентка **О. Л. Зосім** виступила з доповіддю «Конфесійні виміри українського різдвяного духовно-пісенного репертуару», в якій порушені питання трансформації, якої зазнали тексти давніх та нових різдвяних пісень в «Українському євангельському співанику». Під час свого виступу, який супроводжувався цікавою презентацією різних співаників, доповідачка наголосила на важливості створення окремої джерельної бази для унікальних пісенних книг XVIII–XIX ст. та підкреслила їхню значущість у музикознавчих дослідженнях. При обговоренні доповіді ідею створення спеціальної бази даних пісенних книг активно підтримала професорка кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, докторка мистецтвознавства **О. А. Шуміліна** (Львів–Донецьк), яка підкреслила необхідність оцифрування співаників, а також комплектів поголосників із партесними концертами, які зберігаються в ІР НБУВ. На її думку, якщо ці комплекти будуть оцифровані, ними зможуть скористатися більше дослідників, а це додасть до репертуарного матеріалу хороших колективів нові, ще досі невідомі, твори, а отже, збагатить музичну спадщину і музичну культуру України. Пропозицію підтримали усі присутні.

У своїй доповіді «Супрасльські кантики як зразок рукописної збірки партесних концертів XVII століття» продовжила тему музичної культури XVII–XVIII ст. професорка кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, докторка мистецтвознавства **О. А. Шуміліна**. Вона розповіла про опрацювання збірки супрасльських кантиків, що важливо для розуміння церковно-співацьких традицій Київської митрополії кінця XVII ст. Унікальність цієї збірки полягає у тому, що вона віддзеркалює рівень розвитку багатоголосого церковного співу і може слугувати маркером тогочасного церковно-музичного життя, проливає світло на особливості комплектації минулих партесних збірників і вказує на надзвичайно широкий спектр застосованих текстів, що охоплюють різні богослужбові жанри річного кола церковних відправ – це ірмоси, стихири, кондаки, псалми, причасні та багато іншого. Доповідь викликала жваву дискусію, яка вилилась у обговорення питань розвитку богослужбової музики в Україні. О. А. Шуміліна подарувала відділу музичних фондів НБУВ першу книгу спільного українсько-польського проекту, де вона виступила у ролі дослідника і укладача: «Супрасльські кантики кінця XVII століття – пам'ятка василіянської церковної музики: у 3-х т., 2-х кн. / реконструкція, набір нотних текстів і дослідження О. Шуміліної; наук. ред. Ю. Ясіновський; т. 1, кн. 1: Факсиміле супрасльських кантиків. Транскрипція партитури» (Львів: Український католицький університет, 2022. 960 с. Історія української музики: джерела, вип. 28; Серія «Київське християнство», т. 27, кн. 1).

З актуальною темою «Етичне вчення Григорія Сковороди та особистісно-орієнтована психологія XX ст.» виступила професорка Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, докторка мистецтвознавства, доцентка **Т. В. Гусарчук**. Оскільки 2022-й є ювілейним роком великого українського філософа, а також співака, музиканта, композитора, доповідь була присвячена саме йому. На підставі вивчення творів та епістолярію великого вченого Т. В. Гусарчук виокремила важливі положення етичного вчення Григорія Сковороди, провела паралелі між уявленнями геніального українського мислителя про людину, мету і шляхи її вдосконалення та ідеями видатних представників особистісно-орієнтованої психології XX ст. Доповідачка підкреслила важливість порушеного нею аспекту для поглибленого розуміння гуманістичного вчення філософа, відзначила, що нині, коли Україна стикається з неосяжною розумом і серцем антигуманністю нашого підступного ворога, вчення Григорія Сковороди виявляється напрочуд актуальним і може допомогти українцям у їхньому духовному збагаченні на шляху до омріяної Перемоги.

Професорка Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (Івано-Франківськ), докторка мистецтвознавства, професорка **Г. В. Карась** у доповіді «Цифрові бібліотеки Польщі – джерело для вивчення життєдіяльності діячів української музичної культури» ознайомила слухачів із різними фондами електронних бібліотек Польщі, де знаходиться інформація про тих українських діячів музичної культури, які працювали для зміцнення зв'язків українського і польського народів. Розповіла про документи та періодичні видання, котрі збагачують українське мистецтвознавство маловідомими фактами. На завершення Г. В. Карась наголосила на важливості електронних бібліотек, які значно полегшують роботу науковців.

Окремий напрям роботи секції становили доповіді, котрі торкалися дослідження музичної спадщини видатних українських композиторів XVIII–XX ст. Артемія

Веделя, Якова Яциневича, Михайла Вериківського, Віктора Косенка, Мирослава Скорика.

На специфіці застосовування сакральних-текстових джерел у творчості українських композиторів різних епох, а саме у хоровій творчості Артемія Веделя і Мирослава Скорика, акцентував свою дослідницьку увагу старший викладач Київського національного університету культури і мистецтв, кандидат мистецтвознавства **І. В. Тилик**. Він провів паралелі у хоровій творчості митців, зокрема щодо використання у їхніх творах текстів із книги «Псалтир». Доповідь І. В. Тилика викликала у аудиторії запитання щодо духовно-музичного доробку Мирослава Скорика.

Про історію створення та особливості кантати «Гайдамаки» Михайла Вериківського розповів науковий співробітник Музею театрального, музичного та кіномистецтва, кандидат мистецтвознавства **А. О. Кармазін**. Він підкреслив, що кантата «Гайдамаки» М. Вериківського є одним з етапних досягнень композитора раннього творчого періоду і надзвичайно важливим твором для мистецького самовизначення митця, адже саме нею було започатковано звернення М. Вериківського до національно-історичної проблематики. Одночасно кантата «Гайдамаки» стала першим у ряду його звернень до поезії Тараса Шевченка.

Дослідженню, популяризації архіву співачки Олександри Кропивницької було присвячено виступ викладачки-методистки Кропивницького музичного фахового коледжу, кандидатки мистецтвознавства **М. В. Долгіх**. Вона познайомила слухачів із документами, листами, які належать доньці видатного українського митця Марка Кропивницького, розповіла про її професійну діяльність та відкрила деякі невідомі факти з особистого життя мисткині. Доповідь супроводжувалася цікавою презентацією документів та фото, що належать Олександрі Кропивницькій.

Доцентка кафедри історії української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, кандидатка мистецтвознавства, доцентка **О. Ю. Волосатих** торкнулася творчості видатного українського композитора ХХ ст. Віктора Косенка. Зокрема, вона навела маловідомі факти біографії, творчого життя митця, зачитала цитати з його листування з Олександром Дзбанівським, засновником відділу музичних фондів НБУВ, що викликало підвищений інтерес у слухачів.

Актуальні питання сьогодення порушила у доповіді «Динаміка світового інформаційного поля у доленосні миттєвості історії України: на прикладах національних пісенно-хорових брендів» старша наукова співробітниця Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, кандидатка мистецтвознавства, докторка філософії мистецтва **В. В. Кузик**. У яскравому виступі, проілюстрованому схемами-малюнками, своєрідними графічними символами, доповідачка акцентувала увагу на універсумі дії національних пісенних брендів. Вона підкреслила важливу роль, яку відіграє інформація про культурно-мистецьке життя тієї чи іншої країни. Наголосила, що першим культурним амбасадором України у 1919 р. була Українська Республіканська Капела під орудою Олександра Кошиця, яка виконала твір Миколи Леонтовича «Щедрик». Через століття, у 2022-му, українські пісні – насамперед, «Ой у лузі червона калина», «Стефанія» – стали символами планетарної солідарності з українським народом у його борні з ворогом. На переко-

нання доповідачки, саме завдяки сучасному інформаційному полю можливо заманіфестувати в неймовірно стислий час акт потужної підтримки України міжнародною громадськістю. Виступ В. В. Кузик викликав великий інтерес у слухачів. На завершення дослідниця презентувала відділу музичних фондів НБУВ книгу Дмитра Ревуцького «Живе слово», яка нещодавно вийшла з друку.

Надзвичайно змістовною була доповідь «Українське музикознавство «в екзилі» проти російської культурної експансії (на матеріалах архіву М. Антоновича)», яку виголосила професорка кафедри музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, докторка мистецтвознавства, професорка **У. Б. Граб**. Спираючись на матеріали з архіву М. Антоновича, вона розповіла про розвиток українського музикознавства «в екзилі», що мав місце у ХХ ст. Питання, які порушила дослідниця, є актуальними і сьогодні, коли Україна перебуває у стані жорстокої війни і такої ж самої жорстокої російської культурної експансії.

Старша наукова співробітниця відділу ретроспективної бібліографії Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» **А. С. Хайло** присвятила свою доповідь комп'ютерним іграм, у яких присутня фольклорна тематика. Зокрема, вона зосередила увагу на популярній грі «Шанті», де використовуються народні пісні Великої Британії. Численні запитання до доповідачки стосувалися створення подібних ігор із використанням українського пісенного фольклору, адже це могло б розширити знання світової спільноти про українську культуру.

Доповіді учасників, які не втигли виступити за браком часу або з певних причин не змогли бути присутніми, хоча би онлайн, викладено у тезах, опублікованих на сайті НБУВ (<http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004349>). Це розвідки: «Родинний доробок Лисенків. Батько – дочка. Микола – Маар'яна» **К. І. Шамаєвої**, професорки кафедри загального та спеціального фортепіано Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, докторки мистецтвознавства; «Значення Придворної співацької капели у професійній підготовці виконавців-вокалістів (середина і друга половина XVIII ст.)» **Т. В. Петришиної**, аспірантки кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка; «Невідомі факти про навчання Якова Яциневича у духовних закладах (за архівними матеріалами)» **Д. В. Чамох**, аспірантки кафедри історії української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського; «Раритети вітчизняної музичної бібліографії (на матеріалах Книжкової палати України)» **Л. В. Дояр**, старшої наукової співробітниці Державного архіву друку Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», кандидатки історичних наук, доцентки; «Дослідження творчого шляху видатного кобзаря Чернігівщини Терентія Пархоменка (до 150-річчя від дня народження)» **О. А. Макогон**, молодшої наукової співробітниці відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ; «Сучасні джерела про музичні традиції в Україні» **І. В. Дубровіної**, наукової співробітниці відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ, кандидатки педагогічних наук, доцентки; «Партесний концерт в Україні за каталогами Н. О. Герасимової-Персидської: комплект по голосників під шифром Ф. 306, од. зб. 41» **Л. Г. Руденко**, старшої наукової співробітниці відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ, кандидатки мистецтвознавства і **Е. С. Клименко**, наукової співробітниці Інституту рукопису НБУВ, кандидатки

історичних наук; «Видавничі і нототорговельні каталоги як джерело реконструкції репертуару видавництва Г. Індришека» **Л. В. Івченко**, завідувачки відділу, кандидатки мистецтвознавства і **Є. В. Кожушко**, молодшої наукової співробітниці відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ; «Українсько-чеські взаємини у сфері музичної культури на теренах Галичини» **Л. Б. Романюк**, доцентки кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, кандидатки мистецтвознавства, доцентки; «Професійна музична спілка Львова та її видавнича діяльність (1930–1990 роки)» **В. С. Сивохіпа**, доцента кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, заслуженого діяча мистецтв України, Народного артиста України, кандидата мистецтвознавства, доцента; «Композиторська творчість Івана Лаврівського: джерелознавчий огляд (на матеріалах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника)» **О. П. Осадці**, старшої наукової співробітниці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, кандидатки мистецтвознавства; «Синкретизм етномузикознавчої та педагогічної діяльності Володимира Гошовського: до 100-річчя від дня народження» **В. П. Пасічника**, наукового співробітника Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, кандидата мистецтвознавства, доцента; «Складові композиторського стилю Бориса Кудрика: панорама мистецьких суджень» **Н. А. Толошняк**, доцентки кафедри естрадно-вокального мистецтва ЗВО «Університет Короля Данила», кандидатки мистецтвознавства; «Значення різновекторної діяльності Павла Маценка у розвитку української музичної культури» **Л. В. Курбанової**, завідувачки кафедри естрадно-вокального мистецтва ЗВО «Університет Короля Данила», кандидатки мистецтвознавства; «Забута сторінка видавничої діяльності Йоганна Хафнера» **О. В. Москальця**, молодшого наукового співробітника відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; «Музична тематика у книжкових та періодичних виданнях з фондів Педагогічного музею України» **К. М. Степанович**, старшої наукової співробітниці Педагогічного музею України; «Аудіофонди Педагогічного музею України: навчальні платівки» **В. В. Бондаренко**, старшої наукової співробітниці Педагогічного музею України; «Творча постать Жана Франсуа Віктора Беллона в світлі камерної музики мистецтва гри на мідних духових інструментах» **В. В. Слупського**, доцента кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, кандидата мистецтвознавства, доцента.

Робота музичної секції завершилася невеличким концертом. Музика має лунати, надихати, гуртувати та підтримувати наші сили, волю, незламність, духовність. Прозвучав триптих Ігоря Тилика «Вперед до перемоги» на тексти самого автора музики, Інни Вандаловської у виконанні композитора (фортепіано) і Аліни Онанко (вокал). Композитор Антон Кармазін прочитав власний вірш і виконав «Реквієм», присвячений загиблим героям під час російсько-української війни.

Загалом секційне засідання та постконференційне спілкування пройшли в теплій, дружній атмосфері продуктивного діалогу, плідного обміну думками. Всі учасники зібрання вбачали необхідність у поглибленні співпраці та комунікації, у створенні

спільних проєктів, побажали бібліотекам, архівам сил, наснаги та гідного фінансування для представлення фондів у цифровому форматі на сайтах бібліотек аби якомога краще задовольняти інформаційні потреби фізично присутніх та віддалених користувачів.

Лариса Івченко,

завідувачка відділу музичних фондів Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
членкиня Національної спілки композиторів України,
кандидатка мистецтвознавства

Людмила Руденко,

старша наукова співробітниця відділу музичних фондів
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка мистецтвознавства

Сучасна біографіка та біобібліографія: нові форми і методи дослідницької та інформаційної роботи, інтеграції та поширення біографічних знань

6 жовтня 2022 р. в рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг» відбулося онлайн-засідання секції «Сучасна біографіка та біобібліографія: нові форми і методи дослідницької та інформаційної роботи, інтеграції та поширення біографічних знань», зібраної й організованої Інститутом біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

До початку конференції традиційно було видано електронний збірник її матеріалів, з-поміж яких – тексти доповідей 21 автора, котрі представляють різні заклади України: Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, Інститут геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України, Державну науково-педагогічну бібліотеку України імені В. О. Сухомлинського, Національну наукову медичну бібліотеку України, Національну наукову сільськогосподарську бібліотеку НААН України, Тернопільську обласну універсальну наукову бібліотеку. Педагогічний музей України. Окрім доповідачів до роботи секції мали можливість долучитися в режимі відеоконференції на платформі Google Meet і зареєстровані, і запрошені через соцмережу Facebook слухачі.

З вітальним словом до присутніх звернувся директор Інституту біографічних досліджень НБУВ, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор **В. І. Попик**. У своїй доповіді «Коллективний портрет поколінь як дослідницька проблема» він наголосив на необхідності створення колективних біографій представників різних поколінь, зокрема, на вивченні їх стійкості й згуртованості в різні історичні відрізки, традиціях самоорганізації та здатності протистояти випробуванням, захисті національних інтересів і торуванні шляхів у майбутнє. Ця проблематика, зауважив доповідач, ще недостатньо розроблена біографістами в аспектах порівняння історичних доль окремих поколінь і їхніх звершень, естафети традицій,